

Міністерство освіти і науки України
Харківський інститут фінансів
Українського державного університету
фінансів та міжнародної торгівлі

**Удосконалення механізмів регулювання
фінансово-економічного забезпечення
сталого розвитку підприємств і регіонів**

Матеріали VIII Симпозіуму
19 листопада 2015 року

Харків 2015

ББК 65.261
С 57

Симпозіум відбувається відповідно
до Плану проведення наукових конференцій та семінарів
з проблем вищої освіти і науки в системі Міністерства освіти і науки на 2015 рік
Зареєстровано в УкрІНТЕІ
Друкується за рішенням Вченої ради ХІФ УДУФМТ від 24.11.15 р. протокол № 11

**Редакційна колегія VIII Симпозіуму
«Удосконалення механізмів регулювання
фінансово-економічного забезпечення сталого розвитку підприємств і регіонів»**

Сердюков К. Г. – к.е.н., доцент, директор Харківського інституту фінансів УДУФМТ;

Семенець А. О. – к.е.н., доцент, заступник директора з науково-педагогічної роботи Харківського інституту фінансів УДУФМТ;

Тяпкін А. С. – керівник редакційно-видавничого відділу Харківського інституту фінансів УДУФМТ;

Шум М. А. – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, аудиту та економічного аналізу Харківського інституту фінансів УДУФМТ;

Косарєва І. П. – к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів і кредиту Харківського інституту фінансів УДУФМТ;

Богоявленський О. В. – к.е.н., доцент, в.о завідувача кафедри управління персоналом та економіки праці Харківського інституту фінансів УДУФМТ;

Панфілов О. Ю. – д.філос.н., професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Харківського інституту фінансів УДУФМТ;

Романова І. В. – к.філол.н., завідувач кафедри сучасних європейських мов Харківського інституту фінансів УДУФМТ;

Глотов Є. О. – к.т.н., доцент, завідувач кафедри економіко-математичних методів та інформаційних технологій Харківського інституту фінансів УДУФМТ;

Писін В. М. – к.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та міжнародної економіки Харківського інституту фінансів УДУФМТ;

Городецька Т. Е. – к.е.н., доцент, в.о. завідувача кафедри державних фінансів Харківського інституту фінансів УДУФМТ;

Хохлова Я. В. – провідний спеціаліст відділу сприяння працевлаштування студентів Харківського інституту фінансів УДУФМТ

57 Удосконалення механізмів регулювання фінансово-економічного забезпе-
чення сталого розвитку підприємств і регіонів : Матеріали VIII Симпозіуму
(19 листопада 2015 р.) [Міністерство освіти і науки України; Харківський інститут
фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі].
– Харків : ХІФ УДУФМТ, 2015. – 654 с.

ББК 65.261(4УКР)

Матеріали надано в авторській редакції

© Харківський інститут фінансів
Українського державного університету
фінансів та міжнародної торгівлі, 2015

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Трансформація економіки України затягнулася, а в останні роки має місце світова економічна криза. В таких умовах загострюються протиріччя, які існують в економічних відносинах, та з'являються все нові загрози державній безпеці. Економічна безпека як фундамент національної безпеки набуває виключної актуальності.

Тривала економічна криза спричинила багато непередбачених небезпек і загроз, які з'являються в нашій країні і в ще не зміцнілому бізнесі. Крім того, на розвиток підприємництва впливають і такі фактори, як нестабільна політична і соціально-економічна ситуація в країні, міжнаціональні, регіональні, територіальні конфлікти, недосконалість комерційного законодавства, криміналізація суспільства, шахрайство, корупція та ін. Усе це різко загострило проблему забезпечення економічної безпеки підприємства.

Перед усіма суб'єктами господарювання виникає необхідність внутрішньої самооцінки та прогнозування можливих змін в стані їх економічної безпеки. Такий підхід покликаний тим, що вони повинні адекватно реагувати на дію різних чинників зовнішнього чи внутрішнього походження, які формують як потенціал підприємства, так і можливості його повноцінного використання.

Економічна безпека – це універсальна категорія, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Зміст даного поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують конкурентоспроможність та економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту робітників.

Необхідність постійного дотримання економічної безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень економічної безпеки фірми залежить від того, наскільки ефективно керівництво і спеціалісти будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Отже, основою формування економічної безпеки підприємства повинно стати визначення площин, у межах яких виникають фактори небезпеки. До них належать: економічні; технічні – пов'язані з використанням застарілих технологій та обладнання; інформаційні – спричинені неповноцінністю інформації; правові – недосконалість правової бази; соціальні – незадоволеність працівників певними аспектами управління та інші.

Трансформація державного регулювання діяльності підприємств робить найбільш помітний і значний вплив на формування економічної безпеки підприємства в системі євроінтеграційного розвитку, при цьому використовуючи прямі і непрямі важелі впливу.

Непряме регулювання керування діяльністю підприємств формує систему мотивацій створює стимулюючі умови для їхньої діяльності і виступає в таких формах: податкова система; цінова і фінансово-кредитна політика; державне замовлення.

До прямого державного регулювання відноситься розробка нормативних актів, положень, заходів, що роблять безпосередній вплив на діяльність підприємства.

Державне регулювання діяльності підприємств здійснюється за такими основними напрямками:

- забезпечення правової основи діяльності підприємств;
- проведення ринку;
- проведення інвестиційної політики;

- формування систем оподатковування;
- формування й розвиток інфраструктури підприємництва;
- регулювання інноваційних процесів;
- фінансова підтримка у формі державних гарантій, забезпечення іноземних кредитів.

Правову основу діяльності підприємств складають закони, що регулюють правові відносини між державою та підприємствами, укази і постанови органів влади з питань господарської діяльності підприємств.

Формування системи оподатковування є однією з найбільш значних сфер державного регулювання.

Численні дослідження впливу системи оподатковування на діяльність підприємств показує, що цей вплив в основному носить негативний характер. Це обумовлено великою кількістю видів податків (понад 30), високими ставками оподатковування, не завжди продуманими і логічними схемами стягнення податків.

У даний час система оподатковування не стимулює діяльність підприємств їхнього розвитку і заходу для підвищення ефективності виробництва.

Формування і розвиток інфраструктури підприємств відноситься винятково до компетенції держави і містить у собі:

- фінансові;
- грошові;
- інвестиційні;
- фондові ринки;
- ринки цінних паперів;
- формування системи товарних бірж.

Необхідність регулювання інноваційних процесів викликано в першу чергу їхнім зростаючим значенням для економіки і суспільства в цілому. Наприклад: внесок НТП у приріст валового внутрішнього продукту найбільш розвинутих країн складає за різними оцінками від 75% - до 100%. Здатність до інновацій у даний час стало однією з найважливіших функцій безпеки держави.

Характеристики й особливості інноваційних процесів, їх значення для економічної безпеки визначають наступні функції державного регулювання в цій сфері:

- акумулювання засобів на наукові дослідження й інновації;
- координація інноваційної діяльності, стимулювання інновацій;
- створення правової бази інноваційних процесів.

Сутність фінансової політики полягає в безоплатному виділенні бюджетних коштів на цілі, визначені державою. До них відносять передусім цілі, що мають загальноекономічний, загальнонаціональний характер. Це може бути створення і розвиток нової сучасної галузі матеріального виробництва, розвиток сфери послуг, господарське освоєння певних регіонів країни тощо. Реалізація таких завдань недоступна не тільки окремим великим корпораціям країни з досить диверсифікованим виробництвом. Нерідко їх вирішення не під силу і консорціумам - угодам великих фірм для спільного здійснення певних проектів на стику різних галузей.

Цілі, що фінансуються державою, мають, як правило, комплексний характер і вимагають вирішення сукупності економічних і соціальних проблем. Для цього звичайно приймаються державні програми, розраховані на кілька років.

У механізмі фінансування важливе місце посідає така форма безоплатного виділення коштів, як субсидії. Це допомога, переважно в грошовій формі, яку держава надає за рахунок бюджетних коштів місцевим органам влади, приватним, а почасти і державним підприємствам. Це, наприклад, субсидії, які держава надає для стабілізації цін виробникам сільськогосподарської продукції, щоб компенсувати в траті їх прибутку в зв'язку з обмеженням виробництва за завданнями держави. Субсидії надаються для підтримки приватних виробників також в інших галузях.

Держава, регулюючи міжгалузеві пропорції, надає перевагу прогресивнішим на цей час галузям, які забезпечують швидкий розвиток всього народного господарства. В умовах НТР склався новий механізм міжгалузевого регулювання, який дає змогу забезпечити випереджаючий розвиток пріоритетних галузей без відшкодування для цього коштів з інших, "другорядних" галузей. Цього досягають, випускаючи в обіг додаткову суму грошей, яка спрямовується у провідні галузі. В результаті зростання цін другорядні галузі вже не мають можливості навіть при збереженні минулорічного фонду нагромадження забезпечити рівень реального нагромадження минулого періоду. Виробництво в цих галузях скорочується, у пріоритетних - розширюється.

Третя група бюджетних видатків - пов'язана з соціальним регулюванням - через її виключну важливість буде розглянута окремо. А зараз проаналізуємо третій метод державної діяльності - правове регулювання.

Сутність правового регулювання полягає в тому, що держава створює правові засади економічної діяльності, тобто встановлює "правила економічної гри", в якій беруть участь фірми, споживачі й сама держава. Правові засади не обмежуються власне економікою. Вони також визначають права і форми власності в широкому розумінні, соціально-економічні умови діяльності підприємств, взаємовідносини адміністрації з профспілками.

Поняття економічної безпеки української держави після проголошення державної незалежності набуло надзвичайно великого значення. І це не дивно: гарантування економічної цілісності відтворювального комплексу країни, його ефективності є необхідною відповіддю на принципові виклики часу, передусім на питання: чи в змозі колишня радянська республіка мати стабільну фінансову систему, знайти нових геостратегічних партнерів, обрати правильні інтеграційні орієнтири та перейти у «вільне плавання» у світовому ринковому середовищі із непільговими цінами на енергоносії та жорсткою конкуренцією, високими вимогами споживачів до якості продукції.

Існує як пряма залежність між макроекономічними показниками та рівнем економічної безпеки держави, так і зворотна — між рівнем економічної безпеки та макроекономічними показниками. Саме тому, акцентуючи увагу на відповідних напрямках економічної безпеки, можна ефективно впливати на макроекономічний розвиток держави.

Низька ефективність та несприятлива структура зовнішньої торгівлі товарами, відсутність помітних успіхів у залученні до сфери міжнародних економічних відносин поки що значного вітчизняного науково-технічного та інтелектуального потенціалу є факторами, що погіршують економічне становище держави. Все ще зберігається розрив між невисокою експортною спроможністю та великою імпоротною залежністю економіки. Це обмежує можливості структурної перебудови національного господарського комплексу, становлення його ефективної зовнішньоекономічної спеціалізації та дедалі більше загрожує економічній безпеці держави.

Можна сказати, що саме економічна безпека є кардинально значущою складовою державної безпеки взагалі. Чітке розуміння поняття економічної безпеки, її параметрів та пріоритетних цілей є обов'язковим для вироблення тих практичних заходів, яких було б доцільно вжити з метою гарантування життєвих пріоритетів державного, національного розвитку.

Отже, сам факт існування вітчизняної економіки як єдиної системної цілісності навіть у таких умовах розширив уявлення про межі допустимої глибини структурної кризи, «збагативши» теорію кризового розвитку.